

„ Człowiek jest wielki nie przez to co ma,
nie przez to kim jest, lecz przez to czym dzieli się
z innymi” - Jan Paweł II

**„Ja też potrafię pomóc” –szerzenie idei wolontariatu wśród
wychowanków Specjalnego Ośrodka Szkolno-
Wychowawczego nr 1 w Lublinie**

Wstęp

Wśród społeczeństwa istnieje opinia, że osoby upośledzone umysłowo to jednostki skazane na izolację społeczną, mało produktywne z ekonomicznego punktu widzenia. Takie przekonanie jest nieprawdziwe i krzywdzące. Pomimo różnorodnych dysfunkcji intelektualnych oraz innych ograniczeń większość tych osób posiada głęboką wrażliwość na krzywdę i potrzeby innych. Taka postawę należy rozwijać i utrzymywać. W naszym internacie służy temu propagowanie idei wolontariatu. Praca w charakterze wolontariusza sprzyja kształtowaniu postawy altruistycznej tj. bezinteresownego niesienia pomocy innym. Środowiska rodzinne z których pochodzą nasi wychowankowie nie zawsze potrafią dostrzec potrzeby swoich dzieci, właściwie pokierować wykorzystaniem przez nie wolnego czasu. Z jednej może to wynikać z niewydolności wychowawczej rodziców, czasem patologii a innym razem z nadmiernej opiekuńczości gdy rodzice uważają, że to ich dziecko wymaga ciągłej pomocy i wsparcia innych. W pierwszym przypadku dziecko czuje się gorsze, niedowartościowane, może przejawiać agresję. W sytuacji nad opiekuńczych rodziców wychowanek jest egocentryczny, mało samodzielny, ma trudności w nawiązywaniu kontaktów społecznych.

Wykorzystanie pozytywnych cech osobowości wychowanków takich jak wrażliwość, empatia sprzyja kształtowaniu pozytywnych postaw społecznych dzięki którym osoby upośledzone nie są postrzegane jako gorsze jednostki ale czują się potrzebne i dowartościowane. To właśnie praca w charakterze wolontariusza i różnych formach wolontariatu sprzyja rozwijaniu takich postaw.

Oczywiste jest, że nie każdy chce i musi być wolontariuszem. Podstawowym wyznacznikiem jest tu dobrowolność oraz tzw. empatia czyli zdolność wczuwania się w uczucia i emocje innych osób. Tylko osoby, które potrafią znaleźć się w sytuacji innych i odczuwać podobne do nich emocje w odbieraniu różnych wydarzeń mogą być skłonne do

udzielania pomocy. Pomoc taka będzie miała wówczas charakter bezinteresowny. Brak empatii w działaniu na rzecz innych ludzi oznacza zazwyczaj oczekiwanie nagrody i zadośćuczynienia, a to już jest sprzeczne z zasadą wolontariatu.

I.Podstawowe pojęcia związane z wolontariatem.

Aby skutecznie i właściwie przygotować wychowanków do pracy w charakterze wolontariuszy konieczne jest zapoznanie ich z ideą pracy wolontarystycznej.

Wolontariat – (łac.volontarius – dobrowolny, chętny) jest to: dobrowolna, bezpłatna, i świadoma działalność, praca na rzecz osób potrzebujących, wykraczająca poza więzi rodzinne, koleżeńskie i przyjacielskie.

Wolontariusz- to osoba która, pracuje na rzecz innych na zasadzie dobrowolności i bezpłatności.

Niezwykle ważne jest, aby podkreślać wychowankom, że praca ta ma charakter bezinteresowny, ale daje im szansę pozytywnego wykorzystania swoich umiejętności, doświadczenia, rozwinięcia zainteresowań, zawarcia nowych znajomości a może i przyjaźni. Należy im również uświadomić, że do bycia wolontariuszem potrzebna jest wola zrobienia czegoś dla innych, poświęcenia im czasu i swoich zdolności. To poświęcenie sprawi, że czując się potrzebni mogą osiągnąć własne szczęście i zadowolenie.

Zadaniem nauczyciela – wychowawcy jest właściwe poznanie wychowanka tj. jego możliwości, cech osobowości, predyspozycji i zaproponowanie mu wówczas odpowiedniej formy pracy wolontarystycznej. Osoby nieśmiałe, mniej zaradne można zachęcać do tzw. akcyjnej (doraźnej) formy wolontariatu np.

- zbiórek darów rzeczowych
- zbiórek pieniężnych
- pomocy przy pakowaniu paczek mikołajkowych
- reklamie akcji charytatywnych (roznoszenie ulotek, wykonywanie plakatów)

i innych zadaniach.

Wychowankowie samodzielni, komunikatywni, o dużej wrażliwości, przejawiający cechy opiekuńcze doskonale odnajdują się w tzw. wolontariacie stałym w bezpośrednim kontakcie z osobami potrzebującymi (starszymi, chorymi, niepełnosprawnymi).

Pomoc i praca wolontariuszy powinna być dostosowana do ich możliwości. To od wychowawcy kierującego wychowanką do odpowiedniej formy pracy zależy czy będzie on się w niej czuł dobrze i czy będzie ją wykonywał z pasją i poświęceniem.

Bardzo istotna jest już na samym początku zapoznawania z ideą wolontariatu prezentacja instytucji w których wolontariusze mogą świadczyć swoją pomoc.

Zakres pracy wolontarystycznej jest bardzo szeroki i obejmuje różne dziedziny:

- pomoc ludziom starszym i chorym w ich domach, przy czynnościach porządkowych i gospodarczych,
- wspólne spędzanie czasu i pomoc pensjonariuszom domów pomocy społecznej,
- organizacja czasu wolnego dzieciom przebywającym w szpitalach,
- praca w świetlicach środowiskowych dla dzieci z rodzin patologicznych,
- udział w organizacji balów, zabaw noworocznych dla dzieci,
- udział w akcjach charytatywnych (zbiórka darów rzeczowych i pieniędzy),
- nawiązywanie kontaktów z potencjalnymi sponsorami,
- wykorzystanie swoich kwalifikacji w miarę innych potrzeb.

II. Wolontariat w naszym internacie

a) wolontariat akcyjny

Początek wolontariatu w naszym internacie jest związany z pracą koła PCK, które rozpoczęło działalność w roku szkolnym 2000/2001. To już wtedy jego członkowie, rozumiejąc potrzeby i sytuację ludzi ubogich, brali czynny udział w akcyjnej formie wolontariatu.

Pierwsze akcje polegały na:

- zbiórce darów rzeczowych (zabawek, książek, przyborów szkolnych, odzieży, obuwia)
- kwestach pieniężnych (na zakup paczek gwiazdkowych, dofinansowanie do wypoczynku dzieci z biednych rodzin).

Z czasem ta forma działalności rozszerzyła się (zbiórka trwałej żywności) i obecnie ma charakter systematycznych akcji z okazji Świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy oraz rozpoczęcia roku szkolnego („ Wyprawka dla żaka”).

Pośrednictwem w przekazywaniu tych darów zajmuje się instytucja z którą na stałe współpracujemy tj. ZM PCK w Lublinie. To właśnie tam trafiają zebrane i odpowiednio posegregowane dary które są rozdzielane wśród osób potrzebujących. Udział w akcjach i przedsięwzięciach zespołowych daje wychowankom poczucie bezpieczeństwa, uczy współpracy i daje szybki efekt zadowolenia i satysfakcji.

b) Wolontariat stały

Oprócz licznej grupy wolontariuszy, którzy biorą udział w/w formie wolontariatu są również tacy wychowankowie którzy związali się z tzw. wolontariatem stałym. Mamy z nim do czynienia wówczas gdy wolontariusz jest ściśle związany z jakąś organizacją czy instytucją i wykonuje na jej rzecz określone prace. Grupa naszych wolontariuszy na stałe odwiedza pensjonariuszy w Domu Pomocy Społecznej „Kalina” w Lublinie W określone dni i w stałych wyznaczonych godzinach jadą do swoich podopiecznych. Pomagają przy roznoszeniu posiłków, wykonywaniu czynności samoobsługowych. Ich osobiste predyspozycje: wrażliwość, empatia, komunikatywność pozwoliła na nawiązanie serdecznych kontaktów z osobami starszymi i chorymi. Rozmowa a także umiejętność słuchania tych ludzi przez wolontariuszy jest dla nich niezwykle istotna dla dobrego samopoczucia, gdyż często czują się samotni i odtrąceni. Młodość, zapał i spontaniczność pomagających wychowanków jest dla pensjonariuszy czymś co pobudza ich do życia, daje wiele radości, pozwala na chwilę zapomnieć o cierpieniu i osamotnieniu. Dlatego zawsze czekają na ich odwiedziny.

Nasi wolontariusze również pozytywnie przeżywają te kontakty. Po powrocie z wizyt w tym Domu opowiadają o swoich przeżyciach i wrażeniach, o tym co robili i jak spędzili czas ze swoimi podopiecznymi. W swojej grupie rówieśniczej budzą przez to zainteresowanie, a swoją postawą zachęcają innych do bezinteresownej pracy. W ostatnim czasie kilka nowych osób wyraziło chęć pracy w tej formie wolontariatu i bardzo prawdopodobne jest, że po odpowiednim przygotowaniu poszerzą grono wolontariuszy.

c) Rola koordynatora wolontariuszy w placówce w której niosą pomoc

Praca wolontariuszy jest nadzorowana przez opiekuna szkolnego i osobę specjalnie do tego wyznaczoną tzw. koordynatora w instytucji w której pomagają. Opiekun i koordynator pozostają ze sobą w stałym kontakcie w celu wymiany informacji, wspomaganie wolontariuszy a także oceny ich pracy. Koordynator jest osobą, która wspiera i doradza wolontariuszowi w sytuacjach trudnych, wątpliwych. Pomaga przetrwać chwile słabości i zwątpienia w pracy. Potrafi pozytywnie motywować wychowanków-wolontariuszy, poprzez podkreślanie znaczenia ich pracy oraz wpływu na kształtowanie ich charakteru. Nasi wychowankowie rozpoczynają każdy pobyt w Domu Pomocy od spotkania z koordynatorem. Jego postawa, pełna ciepła rozmowa na temat zwykłych problemów w szkole, czy w domu sprawiają, że wolontariusze czują się tam jak oczekiwani przyjaciele Domu a nie jak pracownicy, którzy mają do wykonania jakiejś obowiązki. Doskonała współpraca odbywa się również na płaszczyźnie koordynator i opiekun wolontariuszy w internacie. Cenne uwagi i spostrzeżenia koordynatora pomagają we właściwym oddziaływaniu wychowawczym i rewalidacyjnym na młodzież.

Praca naszych wychowanków, jako uczniów placówki szkolnictwa specjalnego, w dziedzinie wolontariatu stałego nie jest czymś powszechnym. Należymy do nielicznej grupy na naszym terenie, która podjęła się takiej formy pracy wolontarystycznej. Świadczą o tym między innymi trafne uwagi i refleksje naszego koordynatora w Domu Pomocy Społecznej „Kalina” – p. Jana Arczewskiego.

Okiem koordynatora

Jestem koordynatorem wolontariuszy w Domu Pomocy Społecznej „Kalina”, który ponad rok temu przyjął na wolontariuszy młodzież ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Lublinie. Osobiście nie miałem wątpliwości, że było to dobre posunięcie. Zawsze jestem przekonany, że trzeba otwierać drzwi ludziom, chcącym czynić dobro. Nie ukrywam jednak, że część personelu miała wątpliwości co do podjętej przeze mnie decyzji. Główne obawy dotyczyły tego, czy nasi mieszkańcy zaakceptują te grupę wolontariuszy. Były też wątpliwości czy nasza młodzież, która na co dzień sama potrzebuje wsparcia i pomocy potrafi odnaleźć się w naszym domu, wśród ludzi, którzy właśnie tego oczekują. Wielokrotnie miałem wcześniej do czynienia z młodzieżą specjalnej troski, dlatego nie była mi obca ich psychika

Pierwszym krokiem wprowadzenia ich na teren naszego domu były rozmowy dające młodzieży poczucie bezpieczeństwa. Następnie trzeba było powoli wprowadzić ich w specyfikę Domu a także zapoznać z ewentualnymi, niekoniecznie pozytywnymi reakcjami mieszkańców. Aby młodzież poczuła się pewniej w naszym środowisku, początkowo pomagała mi osobiście. Była to też okazja, aby ocenić ich możliwości w celu przygotowania im pola do pracy w naszym Domu jako wolontariusze. Te kolejne etapy sprawiły, że wolontariusze z SOSW zadomowili się u nas i pociągnęli za sobą następnych, chętnych do służenia pomocą osobom potrzebującym. Obecnie w naszym Domu pracuje sześćcioro wolontariuszy z SOSW. Jest to wspaniała grupa młodych ludzi otwarta na dzielenie się dobrem na miarę swoich możliwości. Wszyscy doskonale wywiązują się ze swoich zadań. Pogłębiają swoją wrażliwość na potrzeby człowieka starego i chorego, ale też ciągle uczą się odpowiedzialności za własne decyzje, bo to przecież oni sami chcieli być wolontariuszami. Praca tutaj jest dla nich sprawdzianem ich solidności i odpowiedzialności, ale jest to dla nich przede wszystkim sposób na zwiększenie poczucia własnej wartości. Tak bardzo są zafascynowani tym, że mogą komuś pomóc, że są komuś potrzebni. Wzruszają się, gdy ktoś nazwie ich wnuczką lub po prostu zwyczajnie podziękuje za pomoc.

Dla nas, pracowników jest to duża pomoc z ich strony, bo każde ręce do pracy to wielki skarb, tym bardziej gdy są to ręce kierowane pełnego dobroci sercem, a tego tej młodzieży na pewno nie brakuje. Uczymy się od nich, że zawsze można dać coś drugiemu człowiekowi tylko tego trzeba chcieć. Dla mieszkańców jest to okazja by ożywić w sobie myśli o swoich prawnukach, doznawać ciepła i serdeczności, których tak bardzo potrzebują. To wszystko sprawia, że jesteśmy bardzo zadowoleni z tej grupy młodzieży a za wszelkie wnoszone dobro do naszego domu składam im serdeczne dzięki. Myślę, że młodzież też czuje się tutaj dobrze. Świadczą o tym dwa fakty. Po pierwsze, że chętnie tu przychodzą, po drugie, że dzielą się swoimi radościami i smutkami a to świadczy, że mają do nas zaufanie.

Na koniec chyba jeszcze jedna uwaga, bardzo istotna. Znając mentalność naszych mieszkańców, doszedłem do wniosku, że nie ma potrzeby aby ich informować kim jest ta młodzież. Tolerancja w naszym społeczeństwie wciąż się porusza na „chwiejnych nogach”, a nasz dom to część tego społeczeństwa i lepiej unikać niepotrzebnych zachowań. Mieszkańcy wiedzą, że jest to młodzież, która potrafi się dzielić z innymi tym, co ma najwartościowszego – miłością do drugiego człowieka. Ten fakt ma dla mnie również szczególne znaczenie, bo nie traktuje ich bardziej ulgowo niż pozostałych wolontariuszy.

Jan Arczewski

III. Jak zostać wolontariuszem?- współpraca z Centrum

Wolontariatu

Wolontariusz nie może być osobą przypadkową, chwilowo zafascynowaną ideą wolontariatu. Musi być osobą odpowiedzialną i właściwie przygotowaną. Pośredniczeniem pomiędzy wolontariuszami a instytucjami w których chcą pracować, zajmują się Centra Wolontariatu. Są to organizacje, które na co dzień zajmują się promocją idei wolontariatu, szkoleniem wolontariuszy jak również prowadzą biuro pośrednictwa, łącząc według pewnych zasad i potrzeb tych którzy chcą pomagać z organizacjami i instytucjami czy osobami indywidualnymi potrzebującymi wsparcia. Opiekun wolontariuszy w naszej placówce również współpracuje z takim Centrum w Lublinie w zakresie zgłaszania chętnych osób na szkolenie oraz wyboru ofert pracy dla tych którzy chcą pomagać. Centrum to znajduje się przy ulicy Zielonej 20. Aby otrzymać ofertę pracy każdy wolontariusz musi przejść szkolenie „Dlaczego warto być wolontariuszem?”, obejmujące takie zagadnienia jak:

- 1) Rozważania terminologiczne – zapoznanie z podstawowymi pojęciami dotyczącymi wolontariatu.
- 2) Motywacja.
- 3) Przygotowanie do pierwszej rozmowy z koordynatorem między wolontariuszem a osobami potrzebującymi.
- 4) Karta Etyczna Wolontariusza.

Przeszkolone osoby otrzymują certyfikat ukończenia szkolenia. Taki certyfikat jest ważny na terenie całego kraju i jest uznawany jeśli wolontariusz chce podjąć pracę ochotniczą jaką oferują mu Centra Wolontariatu na dowolnym obszarze Polski. Wyrażenie chęci zostania wolontariuszem wiąże się po ukończeniu tego szkolenia z wypełnieniem specjalnej deklaracji w której osoba ta zamieszcza dobrowolnie: swoje dane osobowe, zainteresowania, zakres umiejętności oraz rodzaj i zakres pracy którą chciałaby wykonywać.

Bardzo ważne jest aby nauczyciel- wychowawca, który jest opiekunem wolontariuszy stale wzmacniał i pogłębiał ich motywację do bezinteresownej pracy. Służyć temu powinny różnorodne zajęcia i pogadanki związane z ukazywaniem wartości ludzkiego życia,

poszanowania godności drugiego człowieka, tolerancji, właściwej komunikacji, kształtowania empatii.

Osoby pracujące według idei wolontariatu powinny być zawsze zapoznane z dwoma dokumentami. Dokumenty te nie mają większej mocy prawnej ani obowiązującej, ale zawierają w sobie istotę pracy wolontarystycznej. Są to: Karta Wolontariusza i Kodeks Etyczny Wolontariusza.

KARTA WOLONTARIUSZA

Wolontariat jest szansą dla każdego, niezależnie od płci rasy i narodowości, wyznania, przekonań politycznych, wieku czy stanu zdrowia

Wolontariat daje szansę wykorzystania własnych umiejętności i doświadczeń, rozwinięcia zainteresowań, zdobycia doświadczenia w nowych dziedzinach, wywarcia wpływu na zmiany społeczne, możliwość zaangażowania się.

Wolontariusz powinien:

- 1) Mieć jasno określony zakres obowiązków;
- 2) Zdawać sobie sprawę z odpowiedzialności związanej ze swoją działalnością;
- 3) Wiedzieć przed kim jest odpowiedzialny za wykonanie swoich zadań i mieć regularny kontakt z tą osobą;
- 4) Mieć zapewniony udział w programie w którym uczestniczy, co umożliwi mu realizację własnych potrzeb i zainteresowań;
- 5) Być chronionym przed jakimkolwiek ryzykiem, związanym z wykonywaniem powierzonych mu zadań;
- 6) Być objęty ubezpieczeniem od odpowiedzialności;
- 7) Mieć satysfakcję z własnej działalności;
- 8) Przestrzegać kodeksu etycznego związanego z realizowaniem powierzonych mu zadań.

Organizacje zatrudniające wolontariuszy powinny:

- 1) Uznawać prawa wolontariusza i zapewnić ich respektowanie;
- 2) Dbać o to aby aktywność wolontariusza i pracownika płatnego miała wzajemnie charakter uzupełniający się;
- 3) Rozszerzać dzięki aktywności wolontariuszy zakres oferowanych usług;
- 4) Nie powierzać wolontariuszowi zadań, które realizował uprzednio pracownik płatny;
- 5) Informować wolontariusza o jego prawach i obowiązkach;
- 6) Poność koszty związane z aktywnością społeczną wolontariuszy.
- 7) Dbać o interesy wolontariusza i nie wywierać na niego presji moralnej, skłaniającej do wykonywania zadań pozostających w konflikcie z jego przekonaniami.

KODEKS ETYCZNY WOLONTARIUSZA

Wolontariusz powinien:

Być pewnym

Zastanów się dlaczego chcesz pomagać innym ludziom.

Być przekonanym

Nie oferuj swojej pomocy jeśli nie jesteś przekonany o wartości tego co robisz

Być lojalnym

Zgłaszaj sugestie – nie „uderzaj” w innych

Przestrzegać zasad

Nie krytykuj rzeczy których nie rozumiesz. Może okazać się, że mają swoje uzasadnienie.

Mówić otwarcie

Pytaj o rzeczy, których nie rozumiesz. Nie pozwól by tłumione wątpliwości odciągały cię od tego co najważniejsze, bądź zmieniały w osobę stwarzającą problemy.

Chętnie uczyć się

Rozszerzaj swoją wiedzę.

Stale się rozwijać

Staraj się jak najwięcej wiedzieć o twojej organizacji i pracy.

Nie sprzeciwiaj się kontroli nad sobą.

Będziesz pracował lepiej i z większą satysfakcją, wykonując to czego się od Ciebie oczekuje.

Być osobą na której można polegać.

Praca jest zobowiązaniem. Wykonuj to co zgodziłeś się robić. Nie składaj obietnic, których nie jesteś w stanie spełnić.

Działać w zespole.

Znajdź dla siebie miejsce w grupie. Samotnik działający na własną rękę jest mało skuteczny.

IV. Korzyści płynące z szerzenia idei wolontariatu

Efekty opisanej wyżej działalności można rozpatrywać w kilku płaszczyznach.

Dla wychowanka:

- nauka poszanowania godności i szacunku do drugiego człowieka
- samorealizacja i samodoskonalenie,
- nabieranie doświadczenia życiowego,
- wykorzystanie i rozwijanie swoich umiejętności,
- podnoszenie poczucia własnej wartości
- doskonalenie kompetencji społecznych,
- nabywanie nowych umiejętności,
- zaspokajanie potrzeb społecznych np. przynależności do grupy
- nawiązywanie nowych kontaktów i znajomości.

Dla placówki szkolnej:

- przełamanie przekonania wśród społeczeństwa o bierności społecznej osób upośledzonych
- kreowanie nowej jakości pracy w życiu placówki,
- budowanie dobrego wizerunku w społeczności lokalnej,
- realizacja zadań związanych z edukacją obywatelską

Dla instytucji i osób potrzebujących;

- wymierna praca, która jest potrzebna dla prawidłowego funkcjonowania tych instytucji.
- zaspokajanie potrzeb (fizycznych i psychicznych) osób starszych, chorych n niepełnosprawnych.

Artykuł opracowała: Mariola Ściubak- nauczyciel – wychowawca w internacie SOSW nr 1 w Lublinie